

Dokumenttype NOU 1986:1 **Dokumentdato** 1986-01-13

Tittel Norsk romvirksomhet

Utvalgsleder Lied Finn

Oppnevnt 1986-07-26 **Sider** 71

Kapittel 8 Oppsummering

Ved kgl res av 26 juli 1985 ble det nedsatt en komite med mandat til å trekke opp hovedlinjene i en norsk rompolitikk fram til år 2000 med forslag til konkret handlingsplan for den romrelaterte virksomheten i perioden 1986-90.

Komiteen leverer sin enstemmige innstilling i januar 1986.

Kapittel 1 gir utviklingsperspektivet innen romfeltet. De militære og prestasjonsmessige forhold stod i utgangspunktet sentralt. Gradvis har forskningsperspektivet, sivile anvendelsesperspektiver og de industrielle interesser etablert en sunn og reell basis for romvirksomheten. Denne har nå en betydelig dimensjon i internasjonal sammenheng med en stadig vektforskyvning mot samfunnsmessige nyttevirksomheter. Det som i utgangspunktet var rent myndighetsstyrt er i de senere år i stigende utstrekning blitt kommersialisert og privatisert.

Kapittel 2 gir en oversikt over "European Space Agency" (ESA) som Norge fra 1 januar 1987 blir fullt medlem av. ESA ble etablert i sin nåværende form i 1975 ved å slå sammen de eksisterende organisasjoner ESRO og ELDO. Organisasjonen er etablert i henhold til en konvensjon med råd, komitestruktur, generaldirektør og 8 direktorater. Budsjetten er i 1985 på ca 6 milliarder kroner og det er fattet prinsippvedtak om en øking på 70 prosent over årene 1986-90. Organisasjonens generelle virksomhet og vitenskapsprogrammet er obligatorisk for medlemslandene. Denne del utgjør ca 30 prosent av det hele. Resten av programmet er frivillig, landene deltar etter egen bestemmelse, dog avstemt i forhold til de øvrige interessenter (a la carte, variabel geometri).

ESA praktiserer prinsippet som "fair return", dvs de enkelte land kan stort sett regne med at ca 70 prosent av bidragene til ESA kommer tilbake i form av bestillinger på varer eller tjenester på høyt teknologisk nivå. I figur 2.3 og tabell 2.1 er ESAs langtidspåbud illustrert.

Kapittel 3 gir en oversikt over internasjonale, regionale og nasjonale romorganisasjoner. Det karakteristiske for den samlede romvirksomheten er at den angår alle land, og innen hvert land er den av betydning for de fleste sektorer av samfunnslivet.

Oppskytingen av den første SPUTNIK i 1957 ledet til drøftelser om de internasjonale aspekter i De forente nasjoner, med vekt på bestrebelsene for å forhindre militarisering av rommet. Siden har et antall internasjonale brukerorganisasjoner blitt etablert, spesielt i telekommunikasjonsområdet (INTELSAT, INMARSAT).

Det er også etablert regionale organisasjoner. ESA er det mest fremtredende eksempel, men EUTELSAT og EUMETSAT tilhører også denne kategori.

I de enkelte land er det etablert nasjonale organisasjoner av ulike typer for å ivareta bredden i romaktivitetsfeltet. Man kan identifisere 3 hovedmønstre;

- Romaktivitetene under et forsknings- og teknologidepartement. (Vest-Tyskland som eksempel).
- Romaktivitetene under et sterkt og myndig direktorat (NASA, CNES som eksempler).
- Romaktivitetene under et interdepartementalt koordinerende organ med betydelig status og myndighet (Sverige, Japan, Kanada som eksempler).

I alle sammenhenger er hovedproblemet at romaktivitetene i et moderne samfunn spenner over alle de tradisjonelle departementers ansvarsområder, og at det har utviklet seg til å bli noe vesentlig mere enn forskning.

Kapittel 4 drøfter på generell basis de norske interesser og kriterier for prioritering innen romfeltet. Utgangspunktet må tas i at Norge har

begrensede ressurser i forhold til den totale internasjonale innsats. Vi må søke å gi enkeltbidrag på prioriterte områder, men ellers tilstrebe en bred kunnskapsoverføring til institusjoner og industri. Norge har klare vitenskapelige interesser på prioriterte områder innen ESA. Norske teknologiske miljøer, spesielt innen informasjonsteknologi, har meget å hente. Romfeltet har åpnet opp for et nytt og interessant marked, både i forhold til romsegmentet og jordsegmentet. På det siste området har Norge allerede etablert seg. Det område som trolig er i raskest vekst, er satellittjenester over et bredt spektrum. I første fase vil teletjenestene dominere, men ulike former for fjernmåling vil etterhvert supplere og erstatte etablerte metoder innen geoteknikken, inkludert havovervåking og meteorologi.

Kapittel 5 søker å dra opp hovedretningslinjene for, og dimensjonene av norsk engasjement fram mot år 2000. Komiteen har funnet det hensiktsmessig å ta det nøkterne utgangspunkt at Norge ved år 2000 skal ha normalisert sin deltakelse i ESA. ESA vil utgjøre bærebjelken i det norske romengasjement. Dette vil bety at vår deltakelse i ESAs virksomhet ved år 2000 vil utgjøre ca 150 millioner kroner pr år. (Alle tall er i 1985 økonomiske betingelser.) I tillegg viser all erfaring fra andre land at det kreves følgepengene for å sette norske miljøer i stand til å delta aktivt. Nivået før følgepengene bør etter komiteens syn bygges opp til 40 millioner kroner pr år i år 2000. Det vil også være nødvendig å regne med en infrastrukturbygging (rakettskytefelt, nedlesningsstasjon, og organisatorisk infrastruktur). Komiteen har antatt at dette vil kreve 30 millioner kroner pr år i år 2000.

Komiteens forslag er derfor at det fram mot år 2000 bør bygges opp en aktivitet på ca 220 millioner kroner pr år. Ca 70 prosent av dette vil bli nyttet via ESA, og er en konsekvens av vårt medlemskap.

Når det gjelder den faglige prioritering vil norsk deltakelse i vitenskapsprogrammet bli preget av den norske kosmiskgeofysiske og astrofysiske tradisjon, men nå med spennende nye hjelpemidler.

Innen de tekniske programmer vil relativ prioritet bli lagt på teleteknikk og fjernmåling. I rapporten peker komiteen på hvor viktig det er at de erfaringer og kunnskaper som høstes internasjonalt blir gitt spredning i det norske miljøet. Komiteen ser på dette som en forutsetning for å få fullt utbytte av medlemskap i ESA.

Kapittel 6 gir en detaljert nedbryting av det program komiteen foreslår for årene 1986 til 1991 med kostnadsrammer. Komiteen presiserer at vårt land pga sin sene start, nå skal "hoppe på et tog i god fart". Det vil kreve en rask oppbygging av innsatsen for å komme med. I avsnitt 6.2 er det detaljerte programforslag presentert. Med følgeprogrammer og infrastrukturmidler vil dette totalt kreve 126,5 millioner kroner i 1987 stigende til 182,8 millioner kroner i 1991.

Kapittel 7 behandler de organisatoriske problemer. Komiteen konstaterer at virksomheten allerede i dag har vokst ut av det nåværende og oppsplittede organisasjonsmønster, og foreslår etablert et nytt organ - Hovedkomite for norsk romvirksomhet - under Regjeringen og med budsjettansvar og programansvar under denne. Det foreslås også et utøvende organ under Hovedkomiteen - Norsk romsenter. Disse forslag fanger ellers opp i seg de erfaringer andre land har gjort og som har ledet til tilsvarende organisatoriske former. Komiteen forutsetter at den nåværende avdeling for romvirksomhet i NTNf vil inngå i Norsk Romsenter. Også i dette kapittel presiserer komiteen at de organer som etableres må bekles med kompetente og dynamiske personer. Norske representanter i det internasjonale arbeide må velges med omhu og nøkternhet. Dette er en forutsetning for at Norge kan gjøre seg gjeldende og for at interessante oppgaver kan kanaliseres til norske miljøer og bedrifter.

Komiteen peker i sin innstilling på at tilslutningen til ESA representerer noe nytt innen norsk forskning og næringslivsutvikling. ESA er et av de teknologiske lokomotiver i Europa og det eneste Norge er med på. Norge må nå gå helhjärtet med, med de konsekvenser dette har.